

**НЕФИНАНСОВО ОТЧИТАНЕ НА АСПЕКТИТЕ НА
УСТОЙЧИВОСТТА В ИТ ИНДУСТРИЯТА:
АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ**

Румяна Желева
ИФС – БАН

**NON-FINANCIAL REPORTING ON SUSTAINABILITY IN THE IT
INDUSTRY: CURRENT SITUATION AND PROSPECTS**

Rumiana Jeleva
IPS – BAS

***Абстракт:** Фокусът на тази статия е устойчивостта на компаниите в индустрията на информационните технологии (ИТ) и възможностите за отчитането на измеренията на устойчивостта в този сектор. Последното се илюстрира от използването на платформи за отчитане на устойчивостта като Глобалната инициатива за докладване и Германския кодекс за устойчивост. Анализът показва ограниченото присъствие на ИТ компании в двете бази данни. Необходими са допълнителни изследвания за обяснение на мотивите/движещите сили на мениджърите/ собствениците за разкриване на незадължителна информация за устойчивостта на компаниите. Отчитането във връзка с устойчивостта може да предостави на ИТ компаниите възможност да демонстрират стратегическо лидерство и визия във времето на дигитализацията.*

***Abstract:** The focus of this article is Information Technology (IT) sustainability and the reporting on sustainability dimensions within this sector. The latter is illustrated by the use of sustainability reporting platforms such as the Global Reporting Initiative and the German Sustainability Code. The analysis indicates the limited presence of IT companies in the database. Further study of the motives / drivers of managers/owners for disclosing information on sustainability by IT companies is certainly necessary. Sustainability reporting can provide IT companies with the opportunity to demonstrate their strategic leadership and vision in the age of digitalization.*

Постановка на проблема

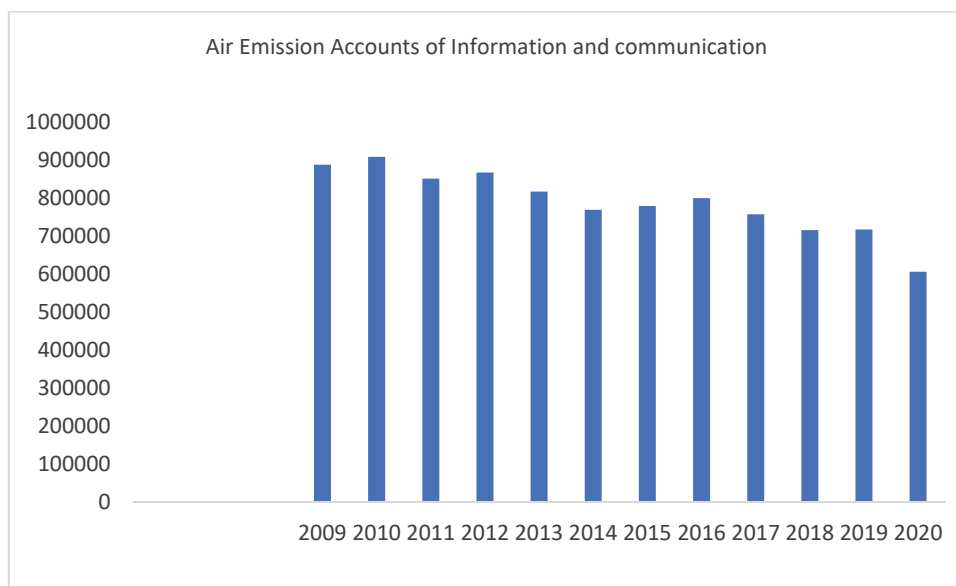
Фокус на текста е много широкият въпрос за устойчивостта в индустрията на информационните технологии (ИТ) като по-конкретно се обсъжда възможността за отчитане/публично докладване на екологичните, социалните и свързаните с „доброто корпоративно управление“ измерения на устойчивостта в дейността на компаниите в този сектор.

Отчитането за устойчивост, популярно още чрез различни други термини като „корпоративно отчитане във връзка с устойчивостта“ (Европейска комисия 2018¹), „нефинансовото отчитане на устойчивостта“ или „отчитане на екологични, социални и свързани с управлението аспекти“ (Environment, Social and Governance, накратко ESG) позволява на бизнесите да информират различни групи заинтересовани страни (stakeholders) относно „нефинансови“ аспекти на икономическите си операции и да направят публични своите стратегии, политики, рискове и резултати в области като околната среда, правата на човека, социалните права на работещите, отношенията с различни местни общности, държавните институции и политическите партии и т.н.²

Отчитането за устойчивост на ИТ засяга екологичните и социалните резултати на компаниите, работещи в тази голяма индустрия, и въздействието, което те имат върху устойчивото развитие на икономиката и върху обществото като цяло. Различни проучвания изчисляват, че цифровите технологии вече допринасят от 1,4% до 5,9% от глобалните емисии на парникови газове (например Freitag et al. 2021; Графика 1, отразяваща приноса на ИКТ индустрията в тонове вредни емисии по години съгласно статистиката на ОИСР).

Графика 1: Вредни емисии , причинени от ИКТ за периода 2009-2020

Източник: Air Emission Accounts. OECD. Data extracted on 27 Jun 2022 06:42 UTC (GMT) from OECD.Stat

¹ <https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting>, достъпен на 06.06.2022.

² В текста тези понятия се ползват като синоними като предпочитание се отдава на ползваните от Европейската комисия.

Това са високи нива, макар и несравнимо по-ниски от тези в индустрии като селско стопанство, транспорт и др. Следователно естеството и приносът към устойчивостта и устойчивото развитие на ИТ индустрията и компаниите трябва да се дефинира по-широко. Различни организации и автори определят устойчивостта на ИТ по много начини. Всички те обаче подчертават, че устойчивостта на ИТ може да помогне за минимизиране на отрицателното въздействие на информационните технологии върху социалните, икономическите и екологичните аспекти на устойчивостта в глобален контекст. Втората важна гледна точка, която разширява дефиницията за устойчивост на ИТ, е разбирането, че ИТ помага за решаването на (други/допълнителни и по-сложни) проблеми, свързани с устойчивостта.

За да внесе по-голяма яснота в нашето разбиране и подход към темата, този анализ най-напред дефинира процедурата по оповестяване на аспектите на устойчивостта като изтъква връзката между корпоративната устойчивост и устойчивостта на ИТ. По-нататък изследването предоставя преглед на дела на докладване на ИТ индустрията в Европа, като използва определени платформи с бази данни, като тази на Глобалната инициатива за докладване и Германския кодекс за устойчивост. Специално внимание е отделено на представянето на малките и средни предприятия (МСП) в ИТ сектора и на техния практически опит с отчитането за устойчивост. Тази основана на данните част от анализа, повдига въпроси относно дефиницията на докладването за устойчивост и кога и кои компании трябва да докладват за своите резултати, свързани с устойчивостта.

През последните две десетилетия търсенето на отчети за устойчивост и оповестяването на нефинансова информация от компаниите се е увеличило в резултат на нарастващата обществена тревога за околната среда и устойчивостта на икономическото развитие във времето на нарастваща нестабилност и многоаспектна криза, засягаща все по-големи части от света. Въпреки че е под въпрос дали социалните доклади – друго наименование, използвано за обозначаване на оповестяване на нефинансова информация за устойчивостта от страна на компаниите - някога ще бъде в състояние да се справи със сложната система от проблеми на устойчивото развитие, тази процедура все пак изглежда допринася за концептуализирането, развитието и популяризирането на устойчиви организации, в това число и устойчиви бизнес модели. Как опитът на най-добрите компании може да стане модел за другите? Как процедурите за отчитане на устойчивостта и самите отчети могат да предоставят полезна информация за вземане на управленски решения и оценка на приноса на компанията към нейния отрасъл, към икономиката и обществото? В тези процеси ИТ компаниите имат специална роля, защото те носят най-голямата отговорност за използването на информация и данни, предотвратяване на злоупотреба с данни и в крайна сметка за борбата срещу фалшиви и/или незаконно разпространявани данни. Основната теза на този текст е, че докладването за устойчивост на ИТ обаче не е много популярно сред ИТ компаниите. Анализът води до някои обяснения на този извод, както и насочва към бъдещи допълнителни изследвания, чието осъществяване би спомогнало политическото решение за разширяване на обхвата на компаниите в Европа, които задължително представят нефинансови отчети във връзка с устойчивостта, да бъде осмислено по-внимателно.

Основни понятия

Нефинансово отчитане във връзка с устойчивостта

Законодателството на ЕС изисква от големи компании с повече от 500 служители като (1) дружества, допуснати до борсова търговия, (2) банки, (3) застрахователни компании и (4) други дружества, определени от националните органи като предприятия от обществен интерес да оповестяват информация за начина, по който работят и управляват социалните и екологичните предизвикателства. Понастоящем правилата на ЕС относно нефинансовата отчетност се прилагат за приблизително 11 700 големи дружества и групи в целия ЕС.

Според Европейската комисия тази процедура на отчитане помага на инвеститорите, организациите на гражданското общество, потребителите, създателите на политики и други заинтересовани страни да оценят нефинансовите резултати на големите дружества и насърчава тези дружества да разработят отговорен подход към бизнеса³. Законодателна основа на отчитането на устойчивостта е Директива 2014/95/ЕС относно оповестяването на нефинансова информация (ДОНФИ)⁴, която определя правилата относно оповестяването на нефинансова информация и информация за многообразието от страна на някои големи дружества и представлява изменение на Директива 2013/34/ЕС относно счетоводството⁵. Съгласно Директива 2014/95/ЕС големите дружества трябва да публикуват информация, свързана с

- въпроси, свързани с околната среда
- социални въпроси и отношение към служителите
- зачитане на правата на човека
- борба с корупцията и подкупите
- многообразие в управителните съвети на дружествата (по отношение на възраст, пол, образование и професионален опит).

Европейската комисия публикува свои насоки как дружествата да оповестяват екологична и социална информация през юни 2017 г. (European Commission⁶). Те не са задължителни и дружествата могат да решат да използват международни, европейски или национални насоки в съответствие със собствените си характеристики или бизнес среда⁷. През юни 2019 г. Европейската комисия публикува насоки за докладване на свързана с климата информация, които на практика се състоят от ново допълнение към съществуващите насоки относно нефинансовото отчитане (Communication from the Commission C/2019/4490⁸).

³ <https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting>, достъпна на 06.06.2022.

⁴ Наричана за краткост „Директива 2014/95/ЕС“.

⁵ Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings. Последна консолидирана версия от 21/12/2021, достъпна на ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2013/34/oj> на 06.06.2022.

⁶ Commission guidelines on non-financial reporting | European Commission https://ec.europa.eu/info/publications/non-financial-reporting-guidelines_en достъпна на 06.06.2022.

⁷ Биха могли да ползват насоките на Глобалната инициатива за докладване Global Reporting Initiative (GRI) или на Германския кодекс за устойчивост (Deutscher Nachhaltigkeitscodex), данни от чиито електронни платформи са ползвани в този текст.

⁸ Communication from the Commission — Guidelines on non-financial reporting: Supplement on reporting climate-related information. C/2019/4490 [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019XC0620\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019XC0620(01)) достъпна на 06.06.2022.

В действителност обаче насоките на Европейската комисия не представляват стандарти за отчитане. Най-новото развитие на европейско ниво в тази посока е свързано с приетото на 21 април 2021 г. от Европейската комисия предложение за Директива за отчитане на корпоративната устойчивост (ДОФД), с което ще се изменят съществуващите изисквания за докладване на ДОНФИ. Предложението съдържа няколко изключително важни нови моменти. На първо място в него се предвижда разширяване на обхвата на компаниите, подлежащи на оповестяване на информация относно устойчивостта, така че да бъдат включени всички големи дружества и всички дружества, допуснати до борсова търговия на регулирани пазари (с изключение на микропредприятията, допуснати до борсова търговия). По-нататък предложението изисква одит на докладваната информация и въвежда по-подробни изисквания за докладване, като изискването това докладване да се извършва в съответствие със задължителни стандарти на ЕС в тази област. И накрая, проектът за Директива предвижда отчитащите се дружества да поставят цифров етикет на докладваната информация и тя да се подава към европейската единна точка за достъп, предвидена в плана за действие относно капиталовите пазари⁹. Стандартите на ЕС за отчитане във връзка с устойчивостта трябва да бъдат разработени от Европейска консултативна група за финансова отчетност (ЕКГФО). Те следва да са адаптирани към политиките на ЕС, като същевременно ще се надграждат и ще бъдат в допълнение към международните инициативи за стандартизация. Според съобщението на Европейската комисия първият набор от стандарти ще бъде приет до октомври 2022 г. (Европейска комисия 2018).

Устойчиво развитие и корпоративната отговорност на компанията

Терминът „устойчиво развитие“ е споменат за първи път на Световната конференция на ООН по околната среда, проведена в Стокхолм през 1972 г. Терминът е формулиран за първи път от норвежкия премиер Гро Харлем Брундланд, която представя своя доклад („Докладът на Брундланд“) през 1987 г. Най-общоприетото определение, приписвано на Комисията Брундланд, тълкува устойчивото развитие като „развитие, което отговаря на нуждите на настоящето, без да се компрометира способността на бъдещите поколения да задоволяват собствените си нужди“ (Брундланд, 1987). В резултат от този доклад и особено след Конференцията в Рио (1992 г.), фокусът бива поставен върху три измерения на устойчивото развитие: екология, икономика и социални въпроси (Elkington, 1997). Нов политически порив дискусиата за устойчивото развитие получава чрез приемането през септември 2015 г. на пакета от глобални цели за периода 2015–2030 г. – по-известен като „Програмата за устойчиво развитие до 2030 г.: Да преобразим нашия свят“. Според ООН Програмата 2030 бележи нова ера в международното развитие. Дефинират се 17 цели за устойчиво развитие (ЦУР) и 169 задачи, които макар да изглеждат като продължение на осемте Цели на хилядолетието за развитие (ЦХР) 2000–2015 г. са много по-амбициозни и засягат всички страни-членки на ООН като поставят устойчивото развитие за първи път в глобален контекст, което следва да бъде адресирано от всички обществени актьори като държави, общности, градове и региони, бизнеси, фирми и др.

Налице е дългогодишен дебат относно това, дали бизнесът има или няма друга (социална) отговорност извън максимизирането на богатството на своите собственици/акционери. Това често се определя като дебат относно корпоративната социална

---

⁹ Повече за плана може да се прочете на https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/growth-and-investment/capital-markets-union/capital-markets-union-2020-action-plan_bg достъпен на 06.06.2022.

отговорност (КСО). Тук не е необходимо и възможно да се проследят тези обширни дискусии и да се представят всички теоретични съображения¹⁰. Нашият фокус не е върху социалната отговорност, тъй като е достатъчно очевидно, че предприемаческите отговорности и задачи надхвърлят мотива за печалба, особено в съвременното общество. Още Шумпетер (1947; 1965) твърди, че „предприемачите” носят своите отговорности за развитието на иновациите и насърчаването на технологичния напредък, а Боуен (1953) отива по-далеч и настоява, че бизнесът има не само отговорността, но и задължението да следва политики, решения и линии на действие, които са от полза за постигането на целите и поддържането на ценностите на обществото, което предполага етична (нормативна) отговорност. По-късно Фридман (1970) посочва, че корпорациите като юридически лица, нямат етично чувство за отговорност. Той обаче постулира, че на компаниите могат да бъдат вменени изрично – от закони или наредби – допълнителни „изкуствени отговорности“. Фридман смята, че да максимизират печалбата и инвестициите остава единствената и най-важна социална отговорност на предприемачите и бизнесите, която те следва да изпълняват в името на икономическото развитие и обществото¹¹.

Връзка между устойчивото развитие и дейността на бизнес компаниите предлага понятието „корпоративна устойчивост“. Вдъхновени от доклада Brundtland, някои автори определят корпоративната устойчивост като „задоволяване на нуждите на настоящите преки и непреки заинтересовани страни на корпорацията, без да се компрометира способността ѝ да отговаря и на нуждите на бъдещите заинтересовани страни“ (Dyllick & Hockerts, 2002: 130). Тук е важно да се отбележи, че други автори допълнително обсъждат измеренията на устойчивостта – околната среда, обществото и икономиката – докато изследват ефектите, които те имат върху устойчивото развитие на една компания, но също и върху устойчивото развитие на икономиката и обществото като цяло (Joshi & Li, 2016: 2). Концепцията за корпоративна устойчивост е полезна и има евристична сила, защото дава възможност за емпирично изследване на последиците от различни корпоративни решения по отношение на тяхната устойчивост. С нейна помощ можем да разглеждаме в детайли практиката на бизнесите да оповестяват свои стратегии, решения и рискове, свързани с околната среда, социалното развитие и доброто управление и на тази основа да се оцени способността на съответната компания и по-общо на различните икономически дейности и сектори да се развиват устойчиво и да просперират.

Пандемията от COVID-19 от 2020 г. насам спомогна за безпрецедентен бум на ИТ индустрията. С нарастващата експанзия през последните няколко десетилетия на дейностите по предоставянето и поддръжката на свързаност и информация, ИТ се оказваат присъстващи почти във всяка друга сфера на съвременния обществен и икономически живот. Днес е трудно да се мисли за компания или икономически сектор, в които ИТ не играят някаква роля. Информационните технологии имат такова разнообразие от приложения, че предоставят ключови компоненти за цялата структура на съвременните икономики, индустрии и услуги. С оглед на нарастващата роля, която ИТ играят във всички икономически сектори и дейности, е важно да се разберат основните аспекти на тази индустрия и ключовите измерения, които я правят толкова мощен, дори революционен фактор днес.

¹⁰ Такъв обстоен преглед може да бъде намерен при Joshi & Li (2016).

¹¹ В същото време има обширни критики относно въздействието на дейностите по КСО върху „нормалната“ икономическа дейност на компаниите. Продължа спорът относно добавената стойност, която спазването на КСО практики може да има за компаниите и техните по същество икономически действия.

Отчитане на ИТ устойчивостта в практиката на европейските компании

Отчитането на резултатите в областта на устойчивостта на фирмите може да бъде или задължително (уредено от законодателството), или доброволно (водено от „мек“ институционален натиск или фирмени стратегии за диференциране). В предишните части на този текст вече беше посочена Директива 2014/95 на ЕС, съгласно която от 2017 г. всички големи публични компании в Европа са длъжни да докладват определена информация за околната среда, социалната и икономическата си политика. Заедно с този подход „отгоре“ (top down approach), характерен за Европа, редица организации разработват свои собствени стандарти за отчитане на устойчивостта (най-вече в рамките на техните вериги на доставки), за да направят отчетите за устойчивост точни, последователни, надеждни и сравними във времето и в рамките на собствените си мрежи от фирми. Компанията също така се ангажира и наблюдава своята устойчивост чрез отчитане на „троен краен резултат“, при което предприятията записват не само своите финансови печалби или загуби, но и своите социални и екологични резултати, използвайки установените системи от индикатори като тази на Глобалната инициатива за докладване (GRI) например.

Както вече беше посочено направеният анализ на базите данни на две от системите с индикатори за нефинансово отчитане на устойчивостта – Глобалната инициатива за докладване (GRI) и Германския кодекс (GSC) – водят до заключението, че докладването за устойчивост на ИТ индустрията не е много популярно сред компаниите, опериращи в нея. Данните за отчитането на GRI за ИТ компаниите за 2020 г. показват, че само 69 от 1815 нефинансови отчети са предоставени от фирми в сектор „Информация и технологии“ (Графика 2).

Графика 2: Компании с нефинансови отчети от сферата на ИТ и техните характеристики (GRI 2020)

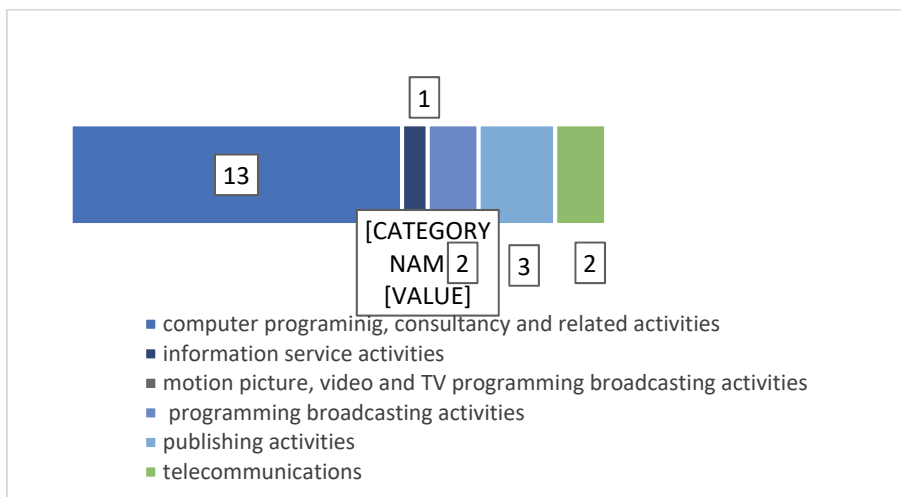
Източник: интернет страницата на GRI

В данните можем да открием, че сред тези 67 организации с 69 нефинансови отчета от ИТ сектора 5 са малки предприятия и 20 средни компании. В същото време само 23 от всички компании с доклади за 2020 са европейски, а от тях само една е представена като МСП. Още веднъж, представените данни за броя на отчитащите се във връзка с устойчивостта компании, не са впечатляващи, колкото би могло да се очаква предвид влиянието на ИТ индустрията и нейния неоспорим възход през последните години.

Прегледът на данните за 2019 години затвърждава посочената по-горе тенденция. От всички 5375 компании, докладвали за устойчивост през 2019 г., 342 работят в сектора на информационните технологии. Интересното е, че само 11 от тях са МСП. Въпреки че данните за 2020 г. не са пълни и показват ситуацията на нефинансово оповестяване в рамките на GRI само частично¹², е ясно, че делът на ИТ фирмите, които отчитат устойчивост, остава сравним с този от 2019 г. и не надвишава 7%.

Сравними с тези данни показва прегледът на докладването за устойчивост на ИТ от Германия през 2020 г., където отчетите са изготвени в съответствие с индикаторите на Германския кодекс за устойчивост (GSC) (Графика 3)

Графика 3: Отчитане на ИТ компании по подсектори (GSC 2020)

Източник: Базата данни на GSC, достъпна в интернет

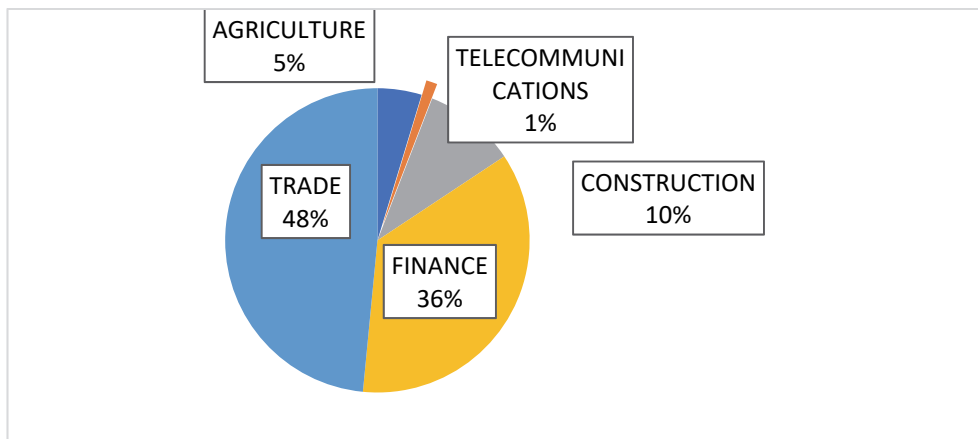
В германската система за отчитане на устойчивостта за 2020 г. откриваме 6 различни подсектора в ИТ индустрията (компютърно програмиране; консултантски и свързани с тях дейности; информационни услуги; дейности по излъчване на филми, видео и телевизионни програми; програмни дейности по излъчване; издателска дейност; телекомуникации), представени всичко с 21 нефинансови оповестявания от общо 759 отчета. От тях 13 са МСП с по-малко от 250 служители, а 10 от тринадесетте не са имали задължение да докладват, т.е. те са предоставили доброволно отчети във връзка с устойчивостта.

¹² Данните в достъпната база данни за 2020 са непълни.

В сравнение с други индустриални отрасли, докладите за устойчивост от ИТ компаниите са малко (Графика 4).

Графика 4: ИТ докладване във връзка с устойчивостта в сравнение с други отрасли (GSC 2020)

Източник: Базата данни на GSC, достъпна в интернет

Българската ИТ индустрия не е представена в тези формати от данни за отчети по устойчивост за разлика от една албанска фирма¹³, докладвала в две поредни години според основните показатели на GRI. Въпреки че близо 80% от домакинствата в България са имали достъп до интернет в домовете си през 2021 г., което е с 3,8 процентни пункта повече в сравнение с 2019 г. и съгласно редица изследвания ИТ индустрията в България напредва толкова бързо, че е много вероятно да се нареди сред трите най-мощните индустрии за 2021 г.¹⁴., в разглежданите бази данни на Глобалната инициатива за отчитане и в Германския кодекс за устойчивост липсват доказателства за наличието на български ИТ компании и готовността им за отчитане може да се определи като нулева на този етап.

¹³ Албанската фирма One Telecommunications има достъпни отчети за корпоративната отговорност за 2018 и 2019 г.

¹⁴ Според доклада на ICT Industry Observer Bulgaria 2020 през тази критична година ИТ секторът в България показва най-значителния абсолютен ръст на приходите сред всички икономически дейности, изпреварвайки хазартната индустрия. Някои от основните констатации на този доклад потвърждават огромното влияние, което ИТ развитието е оказало в България през последните четири години. Например, подсекторът на софтуера и подсекторът на свързаните с него услуги са най-големите и най-бързо развиващи се в страната. Всяка година на българския пазар се продават над 1,5 милиона цифрови устройства, включително смартфони, лаптопи, таблети, настолни компютри и сървъри. Доставчиците на телекомуникации и интернет навлязат в нов етап на развитие заради пандемията, която значително увеличава търсенето на техните услуги. От друга страна бързото им развитие е тясно свързано с дигитализацията на бизнеса и обществото като цяло.

Заклучение

През последните две десетилетия се наблюдава настойчив призив за отчитане на устойчивостта и засилен (включително законодателен) натиск за предоставяне на нефинансова информация от страна на компаниите във всички индустрии. ИТ сферата не е изключение. Въпреки че е под въпрос, доколко социалните доклади на компаниите сами по себе си ще са решения на сложните проблеми на устойчивото развитие, нефинансовото отчитане изглежда има принос, представлява работещ инструмент и води до развитието и установяването в практиката на устойчиви организации. Само устойчивите организации, особено тези в областта на бизнеса и икономиката, са в състояние да постигнат ефективно високи екологични и/или социални цели (напр. намаляване на емисиите на CO₂; стабилни социални инвестиции в работната сила; ефективна борба с корупцията и др. под.). Отчитането на устойчивостта от страна на фирмите може да следва от закони и разпоредби (т.е. да е вменено в задължение) или да се ръководи от „мек“ институционален натиск или стратегия за диференциране на компанията (т.е. да е доброволно). Друг много важен въпрос, който би могъл да предопредели решението на една компания дали да участва в отчитането, е този за обхвата и съдържанието на включените индикатори за устойчивост.

Анализът в тази статия беше илюстриран чрез платформи за отчитане на устойчивостта като Глобалната инициатива за докладване (GRI) и Германския кодекс за устойчивост (GSC). Резултатите показват ограничено присъствие на ИТ фирми в тези бази данни. Обяснението може да бъде, че компаниите не са задължени да предоставят такава нефинансова информация за резултатите си, тъй като те обикновено не са големи публични фирми с над 500 служители и не попадат в обхвата на европейската Директива. Друга причина може да е големият обхват на отчитането и трудността при работа с индикаторите за отчитане. Видно от инструментите за отчитане на GRI и на GSC те не са специфични за ИТ индустрията. Друго възможно обяснение, което е в трета плоскост и е извън измеренията задължително-доброволно и/или прекалено всеобхватна и ресурсоемка дейност за фирмите е това, че ИТ компаниите се опитват да избягват нефинансово оповестяване на дейността си дори в случаите, когато трябва да демонстрират „добро корпоративно управление“; или просто те подценяват ползата и въздействието от докладването за устойчивост на ИТ. Подобно изследване не може да обясни мотивите/движещите сили за разкриване на незадължителна информация за устойчивостта на компаниите и техните мениджъри/собственици. В този контекст са необходими по-нататъшни проучвания с по-чувствителни изследователски инструменти (например качествени методи), тъй като е вероятно мениджърите/собствениците публично да приемат доброволно участие в отчитането, но всъщност да не изпълнят тази отговорност. При изучаване на концепции като КСО или корпоративна устойчивост, би било разумно да се вземе предвид несъответствието между нормативното (желано) и действителното представяне на компанията. Някои организации и компании се опитват да разработят свои собствени ИТ рамки и/или набори от индикатори за нефинансов одит. Те могат да се използват дори от МСП като насоки и практически инструмент за доброволно отчитане на устойчивостта. Наличието на специални бази данни и/или съответни набори от индикатори вероятно може да увеличи броя на ИТ компаниите, предоставящи нефинансови доклади за устойчивост.

И накрая, опитът на най-добрите ИТ компании, отчитащи устойчивост, може да послужи като модел за други фирми, както и да се използва като източник на полезна информация за вземане на управленски решения и оценка на ефективността и приноса на компанията към съответния индустриален сектор, към икономиката и обществото като цяло. Въздействието, което ИТ технологиите могат да окажат върху социално-професионалната структура, както и влиянието им върху възможностите и рисковете, възникващи за нискоквалифицираните и висококвалифицираните работници, за заетите и самонаетите, изтъква новата социална роля на ИТ индустрията и нейното лидерство в дигиталната трансформация. Пандемията от COVID-19, която започна през 2020 г. накарва хората да ползват интернет повече от всякога и значително увеличи използването на дигитални устройства. Както се посочва в *Inclusive Internet Index Report 2020* именно способността на ИТ индустрията да предлага на хората свързаност като същевременно осигурява високи нива на производителност и развитие в други производствени сфери, се оказва основната преграда пред свиването наполовина на световната икономика (2020 *Inclusive Internet Index Report*). С други думи, на ИТ компаниите се възлагат социални отговорности като никога досега. Отчитането на нефинансови и свързани с устойчивостта аспекти на ИТ дейностите, е може би един мощен инструмент, който тази индустрия може да използва умело, за да реализира своята важна роля в нашето съвремие и за бъдещото глобално развитие.

Literature:

1. Bowen, H. R. (1953). *Social responsibility of the businessman*. New York: Harper & Row.
2. Brundtland, G. (1987). UN Brundtland Commission Report. *Our Common Future*.
3. Dyllick, T. & Hockerts, K. (2002). Beyond the Business Case for Corporate Sustainability. *Business Strategy and the Environment*, 11, pp. 130–141. <https://doi.org/10.1002/bse.323>.
4. Elkington, J. (1997). „Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of Twenty-First Century Business”. Capstone Publishing Limited. Oxford Centre for Innovation.
5. Freitag, Charlotte, Mike Berners-Lee, Kelly Widdicks, Bran Knowles, Gordon S. Blair, Adrian Friday, (2021) The real climate and transformative impact of ICT: A critique of estimates, trends, and regulations. In *Patterns*, VOLUME 2, ISSUE 9, 100340, SEPTEMBER 10, 2021
6. Friedman, M. (1970). The Social Responsibility of Business Is to Increase Its Profits. *New York Times Magazine*, 13 September 1970, pp. 122–126.
7. Joshi, S. & Li, Y. (2016). What Is Corporate Sustainability and How Do Firms Practice It? A Management Accounting Research Perspective. September 2016. *Journal of Management Accounting Research* 28(2): pp. 1–11. DOI:10.2308/jmar-10496.
8. Schumpeter, J. A. (1947). The Creative Response in Economic History. *Journal of Economic History*, Vol 7: pp. 149–159.
9. Schumpeter, J. A. (1965). *Economic Theory and Entrepreneurial History*. In: Aitken, H. G. (ed.) *Explorations in enterprise*. Harvard University Press, Cambridge, MA.

Online доклади и изследвания:

- Air Emission Accounts. OECD. OECD.Stat: <https://stats.oecd.org>
- The Brundtland Report (1987). <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>
- CBN Pannoff, Stoycheff & Co. ICT Industry Observer Bulgaria 2020: <http://blog.cbn-bulgaria.com/2020/12/ict-industry-observer-bulgaria-2020-by.html>.
- Директива 2014/95/ЕС: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0095>
- Directive 2013/34/EU: Последна консолидирана версия от 21/12/2021: <http://data.europa.eu/eli/dir/2013/34/oj>.
- European Commission, <https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting>
- European Union: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019XC0620\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019XC0620(01)).
- European Union: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/growth-and-investment/capital-markets-union/capital-markets-union-2020-action-plan_bg
2020 Inclusive Internet Index Report: <https://theinclusiveinternet.eiu.com/explore/countries/performance>.
- UN 2030 Agenda for Sustainable Development: Changing our world. <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld/publication>